

[Priorities of teacher professional training in the system of university education]. Ya-kontsepsiya akademika Nelli Nychkalo u vymiri profesiynoho rozvytku osobystosti: Zb. nauk. prats'. Kyiv. S. 332–341. [in Ukrainian]

5. Lozovets'ka, V. (2014). Psykholoho-pedahohichni aspekty profesiynoho rozvytku osobystosti v suchasnykh umovakh profesiynoyi diyal'nosti [Psychological and pedagogical aspects of professional development of personality in modern conditions of professional activity]. Ya-kontsepsiya akademika Nelli Nychkalo u vymiri profesiynoho rozvytku osobystosti: Zb. nauk. prats'. Kyiv. S. 199–205. [in Ukrainian]

6. Luk'yanova, L. B. (2010). Sotsiokul'turna funktsiya osvity doroslykh u suchasnomu suspil'stvi [Sociocultural function of adult education in modern society]. Visnyk Cherkas'koho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky. Iss. 183. Pt. 1. S. 6–12. [in Ukrainian]

7. Mayevs'ka, L. M. (2014). Model' pidhotovky maybutn'oho uchytelya do etnokul'turnoho vykhovannya shkol'yariv [Model of training a future teacher for ethnocultural education of schoolchildren]. Teoriya ta metodyka navchannya fundamental'nykh dystsyplin u vyshchii shkoli. Kryvyi Rih: Vydavnychyy viddil NMetAU. 465 s. [in Ukrainian]

8. Moklyak, V. M., Petrenko, L. M. (2023). Teoretyko-metodolohichni zasady pidhotovky maybutn'oho vchytelya do etnokul'turnoyi diyal'nosti v zakladakh zahal'noyi seredn'oyi osvity [Theoretical and methodological principles of training future teachers for ethnocultural activity in general secondary education institutions]. Pedahohichni

nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi. No. 5/6. S. 239–249. [in Ukrainian]

9. Repko, I. P., Stepanets', I. O. (2022). Formuvannya profesiyno-pedahohichnoyi kul'tury vykladacha pedahohichnoho ZVO: tendentsiyi i pryntsypy [Formation of professional and pedagogical culture of a teacher of a pedagogical higher education institution: trends and principles]. Pedahohichnyy dyskurs: Zb. nauk. prats'. Khmel'nyts'kyi. Iss. 33. S. 61–70. [in Ukrainian]

10. Sheyko, V. M., Bohuts'kyi, Yu. P. (2015). Kul'turolohiya [Cultural Studies]. Kyiv: Kondor. 358 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БАБЕНКО Тетяна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітніх наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: соціально-професійне становлення майбутнього педагога.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BABENKO Tetyana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Educational Sciences of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: socio-professional development of the future teacher.

Стаття надійшла до редакції 25.12.2025 р.

Стаття прийнята до друку 07.01.2026 р.

УДК 373.5.015.31:796]:159.964.21(045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-206-211

СТАСЕНКО Олексій –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної культури та медико-біологічних дисциплін Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6112-4363>
e-mail: oleksii.stasenko@gmail.com

БАЛАШОВ Дмитро –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7573-6598>
e-mail: balashov05021978@gmail.com

ХІМІЧ Віта –

доктор філософії, доцент, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту Хмельницького національного університету
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8150-4769>
e-mail: vita.chimich@ukr.net

ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТІВ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

У статті розглядаються поняття «конфлікт» з педагогічної та психологічної точок зору. Проаналізувавши різні підходи щодо трактування поняття «конфлікт» дало змогу визначити його як протистояння несумісних інтересів, поглядів або переконань двох чи більше осіб, що ґрунтується на суперництві та виникає внаслідок певних суперечностей та розбіжностей з окремих питань, посиленого значними емоційними переживаннями.

У ході дослідження було з'ясовано передумови виникнення конфліктів та окреслено їх ключові характеристики. Обґрунтовано види конфліктів в освітній діяльності, зокрема на заняттях фізичною культурою (конфлікт діяльності, конфлікти поведінки, конфлікти взаємин, мотиваційні конфлікти), визначено основні причини та етапи їх розвитку й виникнення. До найпоширеніших причин виникнення конфліктних ситуацій під час занять з фізичною культурою належать: неспроможність

передбачити наслідки необ'єктивного оцінювання дій і вчинків учнів; застосування покарань без належного обґрунтування; приниження честі та гідності дитини, що зумовлює формування захисних реакцій; нетипові емоційні прояви й поведінка окремих учнів у процесі емоційно-особистісної взаємодії з учителем; негативні особистісні риси педагога, зокрема відсутність самоконтролю, дратівливості, грубості, знервованості, нетактовності, схильності до мстивості та самозадоволення; недостатній рівень педагогічних здібностей; необ'єктивне оцінювання контрольних нормативів, а також низька мотивація до педагогічної праці.

Встановлено, що для запобігання або попередження конфліктних ситуацій у процесі занять фізичною культурою слід дотримуватися наступних ключових правил, які сприятимуть їх подоланню, а саме: створення сприятливої атмосфери; встановлення чітких правил на занятті; формування соціально-психологічних навичок поведінки; діагностика та профілактика; моделювання належної поведінки.

Визначено, що основний акцент вчителя має бути спрямованим на контроль діяльності учнів на занятті, сприяти створенню позитивного клімату взаємної довіри і співробітництва, виховувати в них самоконтроль та емоційну саморегуляцію, спроби, активне слухання, уникнення провокацій з боку товаришів та вмінню спілкуватися між собою.

Ключові слова: конфлікт, заняття фізичною культурою, навчальний процес.

STASENKO Oleksii –

Master of Pedagogical Science, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Physical
Education and Medical and Biological Disciplines
of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6112-4363>
e-mail: oleksii.stasenko@gmail.com

BALASHOV Dmytro –

Master of Pedagogical Science, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theory
and Methods of Physical Education
Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7573-6598>
e-mail: balashov05021978@gmail.com

KHIMICH Vita –

Doctor of Philosophy Associate Professor Department
of Theory and Methods of Physical Education and Sports
Khmelnitskyi National University
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8150-4769>
e-mail: vita.chimich@ukr.net

PREVENTING CONFLICT IN THE PROCESS OF PHYSICAL CULTURE

The article examines the concept of «conflict» from a pedagogical and psychological point of view. Analyzing different approaches to interpreting the concept of «conflict» made it possible to define it as a confrontation of incompatible interests, views or beliefs of two or more people, which is based on rivalry and arises as a result of certain contradictions and disagreements on certain issues, reinforced by significant emotional experiences.

The study clarified the prerequisites for the emergence of conflicts and outlined their key characteristics. The types of conflicts in educational activities, in particular in physical education classes (activity conflict, behavioral conflicts, relationship conflicts, motivational conflicts) were substantiated, the main stages of their development and causes of occurrence were determined. The most common factors for the emergence of conflict situations during physical education classes include: inability to predict the consequences of biased assessment of students' actions and deeds; application of punishments without proper justification; humiliation of the child's honor and dignity, which leads to the formation of defensive reactions; atypical emotional manifestations and behavior of individual students in the process of emotional and personal interaction with the teacher; negative personality traits of the teacher, in particular lack of self-control, irritability, rudeness, nervousness, tactlessness, a tendency to vindictiveness and complacency; insufficient level of pedagogical abilities; delayed assessment of control standards, as well as low motivation for pedagogical work.

It has been established that to prevent or anticipate conflict situations during physical education classes, the following key rules should be followed, which will help overcome them, namely: creating a favorable atmosphere; establishing clear rules in the class; forming socio-psychological behavioral skills; diagnostics and prevention; modeling behavior.

It has been determined that the teacher's main emphasis should be on controlling students' activities in class, helping to create a positive climate of mutual trust and cooperation, and fostering in them self-control and emotional self-regulation, fairness, active listening, avoiding provocations from peers, and the ability to communicate with each other.

Key words: conflict, physical education classes, educational process.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В сучасних умовах зростають вимоги до підвищення підготовки висококваліфікованих фахівців з фізичної культури, здійснення її згідно зі світовими стандартами та з урахуванням необхідності поступової інтеграції до Європейського освітнього простору і забезпечення конкурентноспроможності фахівців на глобальному та континентальному ринку праці.

Формування національної системи фізичного виховання підростаючого покоління потребує від

представників психолого-педагогічних наук перегляду деяких традиційних уявлень про організацію, форми та засоби освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти. Важливим завданням у професійній діяльності учителів фізичної культури є здатність до аналітичного осмислення педагогічної діяльності, навчання їх творчих підходів до визначення педагогічних дій у нестандартних педагогічних ситуаціях, уміння приймати найбільш вдалі рішення відповідно до педагогічних

закономірностей, принципів організації занять з фізичної культури [7; 8].

Деструктивна педагогічна взаємодія, помилки, що допускає вчитель у професійній діяльності, можуть призвести до конфліктів між педагогом та учнями. Попередження конфліктів на заняттях фізичною культурою вимагає від вчителя створення позитивного клімату чітких правил, оволодіння емоційним самоконтролем та вміння слухати й співчувати. Відповідно в учнів слід виховувати справедливе ставлення як до себе так і своїх товаришів, стримувати власні емоції (наприклад, під час поразки у грі або свого роду змагань) та вирішувати розбіжності шляхом діалогу а не образи чи помсти.

Нездатність учителя прогнозувати і контролювати поведінку дітей на уроці або будь-якій іншій формі занять фізичною культурою, непередбачуваність їхніх вчинків може викликати у вчителя роздратування й прагнення будь-яким способом подолати конфлікт. Водночас обмеженість інформації про причини його виникнення, ускладнює вибір оптимальної поведінки, засобів впливу на вихованців

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття конфлікту сьогодні не належить якійсь одній певній галузі знань (науки) чи практики. Це соціальний феномен, який проникає в усі сфери людського соціуму.

Конфлікт у сфері фізичної культури та спорту визначають як зіткнення протилежних інтересів, думок чи цілей, що супроводжується емоційною напруженістю і виникають через відсутність взаєморозуміння між учасниками цього процесу. Розвиток методів управління конфліктами та формування стресостійкості серед учасників фізкультурно-спортивної діяльності є ключовими напрямками оптимізації діяльності в сфері фізичної культури і спорту [2, с. 215].

Автори й науковці вказують на сучасне розуміння конфлікту як позитивного явища, розглядаючи конфлікт через потрясіння, дезорганізацію щодо попереднього розвитку і, відповідно, як генератор нових структур [10, с. 278].

Діяльність учителя – це завжди спілкування та взаємодія з іншими, з тими, на кого він впливає та від кого сам випробовує впливи під час здійснення професійних функцій. Впливи завжди породжують зіткнення думок, ставлень, оцінок, визначень тощо, тому формування конфліктологічної компетентності сучасного вчителя є одним з головних завдань сьогодення.

Педагогічний конфлікт – це об'єктивне та суб'єктивне протиріччя, що має власний вимір. Об'єктивне проявляється в тому, що здебільшого суб'єкти педагогічного процесу перебувають у ситуації протиставлення, де зіткнення є запрограмованим, оскільки є той, хто навчає, і той, кого навчають. Суб'єктивне – на кожному етапі конфлікту мають місце індивідуальні екстраполяції когнітивного, емоційного, мотиваційно-вольового характеру. Кожна зі сторін конфлікту має власне бачення того, що відбувається, як відбувається, і до чого все це може призвести [1, с. 30].

До системи базових категорій конфліктології можна віднести такі поняття: конфлікт, протиріччя, зіткнення, протистояння, дихотомія, дилема, дезінтеграція, боротьба, аномалія. На основі цих категорій відбувається формування більшості конфліктологічних понять, а їх кількість залежить від рівня проникнення в сутність конфліктного явища. Серед цих понять – учасники конфлікту, сторони конфлікту, девіантна поведінка та інші [3, с. 6].

Передумови конфлікту є: наявність ситуації, що сприймається як конфліктна; неможливість задоволення інтересів обох сторін одночасно [9, с. 68].

Педагогічні конфлікти спрямовані на аналіз та вирішення конфліктів у площині «вчитель-учень», «педагог-педагог», «учень-учень», «педагог-адміністрація навчального закладу». Ці науки прийшли до висновку про необхідність формування високої педагогічної культури керівників, педагогічний такт, уміння безконфліктного спілкування людей різного віку та соціального досвіду [5, с. 67].

Мета статті полягає в уточненні поняття «конфлікт», причин їх виникнення, а також способів їх подолання на заняттях фізичною культурою.

Виклад основного матеріалу дослідження. В нинішній час кожному вчителю необхідно враховувати важливі аспекти занять фізичною культурою. Результати і ефективність такого роду занять залежить не лише від самого вчителя фізичної культури, а й від загальної орієнтації на цей процес навколишнього середовища. Звідси, крім всього іншого виникає потреба постійно і пильно тримати у полі зору навколишнє середовище. У цьому й полягає складність професії вчителя, його велика відповідальність і особливість.

Водночас сьогодиншній рівень професіоналізму, педагогічна й, особливо психологічна підготовка вчителя фізичної культури не достатньо відповідають нинішнім вимогам освітнього процесу. Досі значна кількість вчителів фізичної культури не відрізняються широкою освіченістю, не відповідають належному рівню загальної культури, духовністю, інтелігентністю, професійному іміджу тощо.

Недостатнє оволодіння фаховими знаннями, низький рівень методичної майстерності, звідси вчитель не в змозі добирати для конкретних умов методи, методичні прийоми, враховувати педагогічні принципи занять або й взагалі методику організації й проведення занять фізичною культурою. У більшості вчителів не сформована здатність співпереживати, розуміти мотиви поведінки учнів, їхній внутрішній світ. Вони не спроможні свого роду співпрацювати з учнями, не підтримують дитячу ініціативу, творчість, самоорганізацію у сфері фізичної культури.

Конфлікт не виникає відразу, зародження його можна спостерігати в якомусь інциденті, непорозумінні. Ще немає відкритого протистояння, відчувається лише невдоволення, нестриманість учнів. Але на це слід реагувати, тому що учні вже усвідомили цю ситуацію як конфлікт, що заважає

ім задовольняти власні потреби. Якщо вчитель не помітить вчасну зміну в ставленні учня, ситуація може набутися деструктивного характеру [4, с. 127].

Важливо сформувати у вчителя фізичної культури здатність компетентно вирішувати комплексні завдання керуючись принципами толерантної комунікації, культурної і міжкультурної взаємодії, творчої, креативної й інноваційної професійної діяльності у виробничих ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов та вимог [6, с. 245].

Серед найбільш розповсюджених причин виникнення конфліктних ситуацій на заняттях фізичною культурою слід виділити наступні, а саме: невміння спрогнозувати наслідки необ'єктивного оцінювання дій та вчинків дітей; застосування покарання без урахування та вагомої на те причини; приниження гідності учня, що породжує захисну реакцію дитини; нестандартні емоційні реакції та поведінка окремих учнів в емоційно-особистісних взаєминах з вчителем; негативні особистісні якості вчителя (нездатність до самоконтролю, роздратованість, брутальність, знервованість, нетактовність, грубість, мстивість, самовдоволеність тощо); брак педагогічних здібностей, необ'єктивне оцінювання контрольних нормативів, відсутність інтересу до педагогічної праці.

У процесі педагогічної діяльності слід розрізняти наступні найбільш розповсюджені види конфліктів:

- **конфлікт діяльності** – виникають як правило при невдалій спробі виконання або невиконання непосильних завдань для дитини на занятті. Учитель може висловлювати невдоволення, учні в свою чергу вступають у суперечку або демонструють образ;

- **конфлікти поведінки** – причиною є порушення учнями поведінки безпосередньо на уроці або іншої форми занять з фізичної культури, звісно вчитель висловлює своє незадоволення. Проявами таких порушень бувають грубощі учнів, агресивна поведінка, пустощі, які іноді є протестом проти низької оцінки;

- **конфлікти взаємин** – виникають у процесі емоційно-особистісних стосунків учнів та вчителя. Вони найбільш тривалі та деструктивні, оскільки є породженням постійних попередніх конфліктів діяльності або поведінки, вчинків, створюють взаємно упереджене сприйняття між вчителем та учнем;

- **мотиваційні конфлікти** – іноді відбуваються між вчителем та учнями в зв'язку зі ставленням дітей до занять фізичною культурою, даний процес в свою чергу може призводити до взаємної неповаги та різного роду протиріч.

Учні також по-своєму реагують на різного роду конфліктні ситуації, які склалися: вони можуть замикатися в собі, відмовлятися від спілкування з учителем, ігнорувати й не виконувати його вимоги. Також можуть проявляти необгрунтовану агресію, дозволяти собі недоречні й грубі висловлювання на адресу вчителя, зухвалі вчинки, порушення дисципліни тощо.

Для запобігання або попередження конфліктних ситуацій у процесі занять фізичною культурою слід дотримуватися наступних ключових правил, які сприятимуть їх подоланню. Зі сторони вчителя його дії мають бути спрямованими на:

1. **Створення сприятливої атмосфери** – виховання довіри, поваги та позитивного соціально-психологічного клімату в колективі або класі.

2. **Встановлення чітких правил** – потрібно заздалегідь обговорювати з учнями правила поведінки, чесної гри, оцінки дій та вирішення суперечок.

3. **Формування соціально-психологічних навичок** – слід привчати учнів до співпраці, співчуття, вміння слухати та висловлювати свою думку без агресії.

4. **Діагностика та профілактика** – необхідно спостерігати за мікрогрупами, лідерством та потенційно конфліктними ситуаціями для вчасного втручання стосовно їх попередження.

5. **Моделювання поведінки** – бажано виявляти свій власний приклад, стосовно врівноваженості, терпіння та конструктивного підходу до вирішення будь-яких проблем.

Одночасно вчителю потрібно виховувати в учнів: *самоконтроль та емоційну саморегуляцію* (наприклад, не сердитися при програві, стримувати емоції, не відповідати образою на образ); *справедливість* (чесно оцінювати власні дії та дії інших, не піддаватися на провокації); *активне слухання* (вміти почути співрозмовника, намагаючись зрозуміти його позицію); *уникати провокацій* (триматися подалі від тих, хто нав'язує суперечку або призводить до явного конфлікту); *вмінню комунікації* (висловлювати незгоду так, щоб не образити своїх товаришів, знаходити спільні точки зору).

Якщо вже конфліктна ситуація виникає, важливо «погасити» її на самому початку. Своєчасно втрутитися, зробити паузу, щоб діти заспокоїлись. Дати учням зрозуміти, що їхні емоції є зайвими. Сприяти конструктивному діалогу, допомогти учням говорити один з одним спокійно, дати їм повноцінно висловитись. Знайти рішення вийти з конфліктної ситуації, що виникла, наприклад, запитайте, що можна зробити, щоб виправити ситуацію.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, в процесі визначення поняття «конфлікт», яке є досить багатозначним, але суть якого зводиться до того, що це є свого роду протиріччям в міжособистісних стосунках між суб'єктами, які є носіями протилежних інтересів та мають прояв за певних обставин в протиріччях двох суб'єктів.

Несвоєчасне вирішення або повне ігнорування конфлікту вселяє в учнів недовіру до вчителя, порушує їхні взаємовідносини. У вчителя також може виникати депресивний стан, незадоволення своєю працею, нездорове усвідомлення залежності професійного почуття від поведінки учнів. Відповідно для морально-психологічного стану обох сторін конфлікту можуть виникати тривога, апатія, небажання займатися на уроці, роздра-

тованість, прихований гнів, які в свою чергу знижують ефективність занять фізичною культурою.

Конфліктогенний характер освітнього процесу вимагає від учителя фізичної культури усвідомлення шкідливості стресів, конфліктів та інших негативних явищ для фізичного, психічного та емоційного здоров'я всіх учасників навчального процесу. Адже заняття фізичною культурою є досить високоемоційною діяльністю, а учням притаманно виражати свої емоції. Тому показником професійної майстерності вчителя є уміння гасити негативні емоції й створювати позитивні.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гарькавець С. О., Волченко Л. П. Конфлікти в освітньому середовищі: діагностика та практика вирішення : навч.-метод. посіб. Харків : Друкарня Мадрид. 2020. 92 с.
2. Кравченко Т. П., Юзковець І. О. Аспекти управління конфліктами у сфері фізичної культури і спорту. *Педагогічна академія : наукові записки. Фізична культура і спорт*. 2024. № 13. С. 212–228.
3. Орлянський В. С. Конфліктологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури. 2007. 160 с.
4. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн та ін. 2-ге вид., допов. і переробл. Київ : Вища школа. 2004. 422 с.
5. Слободянюк А. В., Андрущенко Н. О. Психологія управління та конфліктологія : навч.-метод. посіб. для практичних та семінарських занять. Вінниця : ВНТУ. 2010. 120 с.
6. Стасенко О. А. Формування професійних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури як запорука успішної професійної діяльності. *Вісник Запорізького національного університету*. 2021. № 1 (37). Ч. І. С. 242–247.
7. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Тернопіль : Богдан. 2002. Ч. 2. 248 с.
8. Язловецька О. В., Шевченко О. В. Педагогіка фізичного виховання та спортивної діяльності : навч. посіб. Харків : Мачулін. 2018. 404 с.
9. Ginis, K. A. M., & McEwan, D. Managing Conflict in Sports Teams: The Role of Coaches and Athletes. Sage Publications. 2017. P. 50–70.
10. Savina O., Kuvaldina O. Сучасні тенденції та перспективи розвитку проектного менеджменту в спорті. Administrative and socio-economic systems: scientific and practical aspects of sustainable development. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole. 2021 P. 272–281.

REFERENCES

1. Harkavets, S. O., Volchenko, L. P. (2020). Konflikty v osvithomu seredovyschi: diagnostyka ta praktyka vyryshennia [Conflicts in the educational environment: diagnostics and solution practice] : navch.-metod. posib. Kharkiv : Drukarnia Madryd. 92 s. [in Ukrainian]
2. Kravchenko, T. P., Yuzkovets, I. O. (2024). Aspekty upravlinnia konfliktamy u sferi fizychnoi kultury i sportu [Aspects of conflict management in the field of physical education and sports]. Pedahohichna akademiia : naukovy zapysky. Fizychna kultura i sport. № 13. S. 212–228. [in Ukrainian]
3. Orlianskyi, V.S. (2007). Konfliktolohiiia [Conflictology] : navch. posib. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. 160 s. [in Ukrainian]
4. Ziazun, I. A. (2004). Pedahohichna maisternist [Pedagogical skills] : pidruchnyk / ta in. 2-he vyd., dopov. i pererobl. Kyiv : Vyshcha shkola. 422 s. [in Ukrainian]

5. Slobodianiuk, A. V., Andrushchenko N. O. (2010). Psykholohiia upravlinnia ta konfliktolohiia [Management Psychology and Conflict Studies] : navch.-metod. posib. dla praktychnykh ta seminar skykh zaniat. Vinnytsia : VNTU. 120 s. [in Ukrainian]
6. Stasenko, O. A. (2021). Formuvannia profesiynykh kompetentnostei maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury yak zaporuka uspishnoi profesiinoi diialnosti [Formation of professional competencies of future physical education teachers as a guarantee of successful professional activity]. Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. № 1 (37). Ch. I. S. 242–247. [in Ukrainian]
7. Shyian, B. M. (2002). Teoriiia i metodyka fizychnoho vykhovannia shkoliariv. Ternopil : Bohdan. Ch. 2. 248 s. [in Ukrainian]
8. Iazlovetska, O. V., Shevchenko, O. V. (2018). Pedahohika fizychnoho vykhovannia ta sportyvnoi diialnosti [Pedagogy of physical education and sports activities] : navch. posib. Kharkiv : Machulin. 404 s. [in Ukrainian]
9. Ginis, K. A. M., & McEwan, D. (2017). Managing Conflict in Sports Teams: The Role of Coaches and Athletes. Sage Publications. S. 50–70. [in English]
10. Savina, O., Kuvaldina, O. (2021). Suchasni tendentsii ta perspektyvy rozvytku proektnoho menedzhmentu v sporti [Current trends and prospects for the development of project management in sports]. Administrativeandsocio-economicsystems: scientific and practical aspects of sustainable development. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole. S. 272–281. [in Poland]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

СТАСЕНКО Олексій – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної культури та медико-біологічних дисциплін Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: удосконалення процесу фізичного виховання у закладах освіти, впровадження сучасних освітніх технологій, підвищення рівня фізичної підготовленості учнів засобами гімнастики.

БАЛАШОВ Дмитро – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка.

Наукові інтереси: фізична культура, фізичне виховання, освіта, методика викладання, сучасні технології.

ХІМІЧ Віта Леонідівна – доктор філософії, доцент, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту Хмельницького національного університету.

Наукові інтереси: психологічні та педагогічні аспекти фізичного виховання, аеробіка як засіб покращення функціонального стану, впровадження сучасних оздоровчих систем у фізичне виховання та рекреаційну діяльність.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

STASENKO Oleksii – Master of Pedagogical Science, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Physical Education and Medical and Biological Disciplines, Central Ukrainian State University named after Volodymyr Vynnychenko.

Scientific interests: improving the process of physical education in educational institutions, introducing modern educational technologies, increasing the level of physical fitness of students through gymnastics.

BALASHOV Dmytro – Master of Pedagogical Science, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Physical Education Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko.

Scientific interests: physical culture, physical education, education, teaching methods, modern technologies.

KHIMICH Vita – Doctor of Philosophy Associate Professor Department of Theory and Methods of Physical Education and Sports Khmelnytskyi National University.

Scientific interests: psychological and pedagogical aspects of physical education, aerobics as a means of improving functional status, introduction of modern health systems into physical education and recreational activities.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2025 р.

Стаття прийнята до друку 27.12.2025 р.

УДК 37.02:37.091.212:004.9:37.013.73:316.647.5:811

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-211-215

БАГМЕТ Андрій –

аспірант кафедри цифрових технологій і професійної освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-0155-9537>
e-mail: andreybagmet@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ТА МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ ЧЕРЕЗ МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті обґрунтовано актуальність і педагогічний потенціал мультимедійних технологій у формуванні толерантності та міжкультурного діалогу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Вихідним положенням є розуміння інтеграційної компетентності як складової демократичної культури й освітнього результату, що передбачає повагу до культурного різноманіття, здатність до партнерської взаємодії та етичного спілкування. Показано, що цифрове навчальне середовище (онлайн-платформи, мультимедійні матеріали, віртуальні обміни, інтерактивні завдання) створює умови для керованого міжкультурного контакту, однак потребує методичного проєктування та педагогічного супроводу, щоб запобігати стереотипізації, непорозумінням і комунікативним бар'єрам. Розкрито дидактичні можливості мультимедіа як мультимодального дискурсу: актуалізація культурних смислів через аудіовізуальні контексти, розвиток критичного читання медіатекстів, тренування емпатійного слухання, уточнення смислів і формування стратегій діалогу в ситуаціях культурних відмінностей.

Окреслено практикоорієнтовані підходи до підготовки вчителя (телеспівпраця, проєктна взаємодія, CLIL-логіка інтеграції мови й змісту), які забезпечують поєднання мовленнєвого розвитку з вихованням толерантності. Запропоновано критерії оцінювання результативності: комунікативна чутливість, толерантність, готовність до співпраці, здатність вести міжкультурний діалог; визначено можливі індикатори в аудиторній та дистанційній роботі (якість взаємодії на платформі, коректність аргументації, рефлексивні висновки, здатність модераторської обговорення). Зроблено висновок, що системне використання мультимедійних технологій у підготовці вчителів іноземних мов підсилює практичну спрямованість навчання та сприяє формуванню ціннісно орієнтованих компетентностей, необхідних для професійної діяльності в багатокультурному середовищі.

Ключові слова: толерантність, міжкультурний діалог, інтеграційна компетентність, мультимедійні технології, телеспівпраця, віртуальні обміни, мультимодальний дискурс, CLIL, підготовка вчителя іноземних мов.

BAHMET Andrii –

PhD student of the Department of Digital Technologies and Vocational Education
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-0155-9537>
e-mail: andreybagmet@gmail.com

DEVELOPING TOLERANCE AND INTERCULTURAL DIALOGUE THROUGH MULTIMEDIA TECHNOLOGIES IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF PRE-SERVICE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS

The article substantiates the relevance and pedagogical potential of multimedia technologies for fostering tolerance and intercultural dialogue in the professional training of pre-service foreign language teachers. The starting point is an understanding of intercultural competence as a component of democratic culture and an educational outcome that entails respect for cultural diversity, the ability to engage in partnership-based interaction, and ethical communication. It is shown that a digital learning environment (online platforms, multimedia materials, virtual exchanges, interactive tasks) creates conditions for guided intercultural contact; however, it requires methodological design and pedagogical support to prevent stereotyping, misunderstandings, and communicative barriers. The paper reveals the didactic possibilities of multimedia as multimodal discourse: the actualization of cultural meanings through audiovisual contexts, the development of critical reading of media texts, training in empathic listening, clarification of meanings, and the formation of dialogue strategies in situations of cultural differences.

Practice-oriented approaches to teacher education (telecollaboration, project-based interaction, and the CLIL logic of integrating language and content) are outlined as ways to combine language development with the cultivation of tolerance. Criteria for evaluating effectiveness are proposed (communicative sensitivity, tolerance, readiness for cooperation, and the ability to conduct intercultural dialogue) and possible assessment indicators in classroom-based and distance learning settings are identified (quality of interaction on the platform, appropriateness of argumentation, reflective conclusions, and the ability to moderate discussions). It is concluded that the systematic use of multimedia technologies in foreign language teacher education strengthens the practical orientation of learning and contributes to the development of value-based competencies necessary for professional work in a multicultural environment.

Key words: tolerance, intercultural dialogue, intercultural competence, multimedia technologies, telecollaboration, virtual exchanges, multimodal discourse, CLIL, pre-service foreign language teacher education.